

Henrik Ibsen (1828 – 1906): Domeček pro panenky (1879)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy;

4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

HELMER Noro!
NORA (*vykřikne*) Ach! –
HELMER Co je to? Víš, co stojí v tom dopise?
NORA Vím. Nech mě jít! Pusť mě ven!
HELMER (*zadrží ji*) Kam chceš?
NORA (*chce se vyprostit*) Nechci, abys mě zachraňoval, Torvalde!
HELMER (*zavravorá*) Je to pravda? Tedy je to pravda, co píše? Hrůza! Ne, ne, to nemůže být pravda!
NORA Je to pravda. Milovala jsem tě nade všechno na světě!
HELMER Nech si takové ubohé výmluvy!
NORA (*postoupí k němu o krok*) Torvalde –!
HELMER Ty nešťastná – cos to provedla?!
NORA Nech mě odejít! Nesmíš pykat za mne. Nesmíš to vzít na sebe.
HELMER Jen žádnou komedii. (*Zamkne dveře do předstíne.*) Tady zůstaneš a budeš se mi odpovídat. Uvědomuješ si vůbec, cos udělala? Odpověz! Uvědomuješ si to?
NORA (*upřeně se na něho dívá a mluví mrazivě*) Ano, teď to teprve začínám všechno chápat.
HELMER (*chodí po pokoji*) Jaké je to pro mne hrozné procitnutí. Celých osm let – a byla to moje jediná radost, má pýcha – s takovou pokryteckou lhářkou – ba hůř, hůř – s takovou zločinnou – ! Ach, jak je to všechno hnusné, bezmezně odporné! Fuj, fuj!
(*Nora mlčí a upřeně se na něho dívá. Helmer se před ní zastaví.*)
Vlastně jsem měl být na něco takového připraven. Měl jsem to předvídat. Ty lehkomyšlné zásady tvého otce –. Mlč! Zdědilas ty

lehkomyšlné zásady svého otce. Žádné náboženství, žádná morálka, žádný smysl pro povinnost –. Teď jsem krutě trestán, že jsem to všechno u něho přehlížel. A přehlížel jsem to jen kvůli tobě. A takhle ses mi odměnila!

NORA Ano – takhle.

HELMER Zničila jsi moje štěstí, celou mou budoucnost. Je mi hrozně, když na to jen pomyslím. Jsem v moci nesvědomitého člověka; může se mnou dělat, co chce; žádat ode mne, co si zamane; nakládat se mnou podle libosti, poroučet mi – a já nesmím ani hlesnout. Tak žalostně jsem klesl, tak jsem se zničil kvůli lehkomyšlné ženské.

NORA Když sejdu ze světa, budeš volný.

HELMER (*pod lampou*) Nemám ani dost odvahy. Možná, že už jsme ztraceni, oba, ty i já. Ale – musím se to dovědět.

(*Roztrhne obálku, přelétne několik řádek, pohlédne na přiložený papír; radostně vykřikne.*) Noro!

(*Nora se na něho tázavě podívá.*)

Noro! Musím si to přečíst ještě jednou. Ano, ano; je to tak. Jsem zachráněn! Noro, jsem zachráněn!

NORA A já?

HELMER Ty taky – no samozřejmě; oba jsme zachráněni: ty i já. Podívej se. Vrací ti dlužní úpis. Píše, že lituje a že ho mrzí –; že šťastný obrat v jeho životě –. Ostatně na tom nezáleží, co píše. Noro, jsme zachráněni. Teď už si nikdo na tebe nemůže troufat. Ach, Noro, Noro –; ale nejdřív pryč s celou tou ohavnou záležitostí. Dovol – (*Pohlédne na dlužní úpis.*) Ne; nechci to vidět; ať to pro mne všechno zůstane pouhým snem. (*Roztrhá úpis a oba dopisy, útržky hodí do kamen a dívá se, jak hoří.*) Tak jsme to už sprovodili ze světa. Psal tam, žes od Štědrého večera –. Ó, jistě to pro tebe byly strašlivé tři dny, viď, Noro?!

NORA Za ty tři dny jsem vybojovala tuhý boj.

HELMER A tys trpěla a nevěděla sis jiné rady než –. Ale zapomeňme už na to všechno. Teď budeme jásat a pořád si opakovat: je to pryč, je to pryč! Noro, posloucháš mě vůbec? Mně se zdá, že to pořád ještě nechápeš: je to pryč. Ale co se zas díváš tak nepřítomně? Ty nebohá, maličká Noro, já už rozumím, ty pořád ještě nevěříš, že jsem ti odpustil. Ale odpustil jsem, Noro, opravdu. Přísahám, že jsem ti odpustil všechno. Vždyť vím, žes to udělala jen z lásky ke mně.

NORA To je pravda.

HELMER Milovalas mě tak, jak žena má milovat svého muže. Jenom jsi nedovedla dobře uvážit prostředky. Ale myslíš, že tě mám snad méně rád proto, že nedovedeš jednat samostatně? Ne,

ne, spolehni se na mne, vždycky budu tvým rádcem, vždycky tě povedu. To bych ani nebyl muž, kdyby mě tvá bezradnost ještě víc k tobě nepřitahovala. Zapomeň už na ta drsná slova; říkal jsem je v prvním leknutí, kdy se mi zdálo, že se všechno na mne řítí. Odpustil jsem ti, Noro; přísahám, že jsem ti odpustil.

NORA Děkuji za odpuštění. (*Odchází dveřmi vpravo.*)

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Jaký je optimální model rodiny?

Jednoduchá otázka, na kterou ovšem není snadné odpovědět. Dalo by se říci, každému vyhovuje něco jiného. Nicméně, lze nalézt trend v ústupu od klasické patriarchální rodiny, která byla obvyklá na venkově přelomu 19. – 20. století, v rodinu rovnostářskou, kde muž i žena mají stejná práva i povinnosti dané zákonem. Dělna práce v rodině by měla vycházet z fyzických možností a schopností daných rozdílem mezi mužem a ženou a zejména z dohody mezi oběma partnery. Pokud je žena ochotna přijmout roli matky a ženy v domácnosti, otec se poté ujme své role živitele a ochránce rodiny (jak jsme uvedli, muži jsou obecně méně protestní přijmout konkrétní úlohu v rodině). Pokud však žena dá přednost kariéře, musí si najít takového partnera, který tento způsob rodiny bude akceptovat.

Shrňte hlavní myšlenku textu a zaujměte k ní vlastní postoj.

HENRIK IBSEN (1828 – 1906): dramatik, pocházel z bohaté rejdařské rodiny, ale ta zbankrotovala; téma patriarchálně vystavěných manželských i rodinných vztahů, kde muži kvůli penězům ztrácejí půdu pod nohama a tíha konfliktu doléhá na bedra tichých žen, které v sobě potlačují své životní touhy, se pro Ibsena stalo typickým. Ibsen sám konstatoval, že jeho hry dávají otázky, ale ne (hotové) odpovědi. U hlavních postav, zejména ženských, cítíme protiklad mezi relativně úsporným vyjadřováním a bohatým vnitřním světem. Zápletky začínají jako relativně běžné, ale přerůstají ve velká střetnutí mravních postojů i charakterů. Ibsenovy hry bývají řazeny k realistické tvorbě, ovšem obsahují i rysy symbolismu. Jistá význačná strohost ibsenovských dialogů byla mnohokrát zlehčována, ale možná s ní souvisí dnešní globální obliba *temné severské prózy*. Ibsenova dramata: ***Domeček pro panenky*** (jindy pod jménem hlavní hrdinky *Nora*), ***Nepřítel lidu***, ***Divoká kachna***, ***Paní z moře***, dramatická báseň s fantaskními prvky ***Peer Gynt***.